

Наставна јединица	Добрица Ћосић „Време смрти”, прва књига
Циљ часа	Интерпретација романа на нивоу приказа

Материјал за ученике:

Романом „Корени” започета је књижевна историја породице Катић, а овим романом она се наставља. Наставник подсећа ученике на личности из романа „Корени”: Аћима Катића, његове синове Вукашина и Ђорђа, али и њихове породице и судбине.

Аћим се одрекао сина Вукашина због његових политичких ставова који су се супротстављали очевим, и да је Ђорђе добио сина Адама са Симком, која је морала да згреши са Толлом Дачићем. Роман „Корени” је необичан роман у којем се посматра породица у оквиру одређених историјских околности, које су у роману „Корени”, само површно додирнуте. Роман „Време смрти” има другачији карактер.

Роман „Време смрти”, објављен 1972. године. Он садржи четири тома, а обухвата период од две календарске године Првог светског рата.

Простор у којем се одвија радња овог романа је широк: поприште је цела Србија, иако је прва књига концентрисана пре свега на догађаје у Београду, Прерову, Ваљеву и околини.

Догађаји о којима роман говори су развијени и испреплетени: основни догађај јесте рат (роман почиње новинским чланком из 28. јуна 1914. године у којем се јавља о атентату на Франца Фердинанда), али се он грана у низ ситуација и епизода које показују и појединце, али и цео народ у њему.

Иако се надовезује на судбину ликова из романа „Корени”, суштински се, по својој форми, разликује од њега. Наме, овај роман могли бисмо назвати историјским јер је грађа за роман најчешће документарна. Пре свега, сви догађаји везани су за период Првог светског рата и то од објаве рата, 1914. године, до повлачења преко Албаније у зиму 1915/1916. Проблем биолошког и социјалног опстанка једне породице овде добија проширење: шири се на историју целог српског народа.

Историјској веродостојности доприноси обиље историјске грађе у роману, која не служи да би илустровала околности у којима се поједници (не)сналазе, већ суштински, промишљено, са јасном уметничком интенцијом. Јављају се писма, депеше, леци, прогласи, наредбе, честитке, изјаве, новински текстови...

Личности у роману:

Живојин Мишић је јунак којег сви познајемо из историје, али му Ћосић у овом роману додаје једну црту личности која од њега прави човека блиског свима нама. Он је тип војсковође који показује интегритет и спремност на ризик, али уједно и добро познавање како ратних техника и начела, тако и људи који чине његову војску. Он има снагу коју је наследио из свог сељачког окружења, он познаје српску душу до најситнијих танчина. Из њега зрачи и непоколебљив оптимизам, он увек може да нађе излаз а колико ситуација била тешка. Из лика ивојина Мишића избија не само интелект и снага војсковође, већ и дух српског народа уопште.

Никола Пашић, за њега је испред свега народ и народни интерес. Ћосић га не доживљава као сујетног политичара, већ као човека из народа. Ова одлика је његова основна особина, и његов животни принцип јесте оптимизам. Вешт је политичар и државник, Вукашина увек пита за оца, иако је Аћим његов политички непријатељ, али се сналази у политици својом одлучношћу и вештинама.

Вукашин Катић наставља свој живот у овом роману, и у њему проширује своју улогу. У „Коренима” смо га доживљавали само као Аћимовог сина, којег се отац одрекао, док у овде он постаје стожер свих догађања. Развија се и његова улога политичара, али и појачава лик интелектуалца,

школованог на европским идејама и начелима. Две највеће врлине које собом носи су достојанство и истинољубивост. Он јесте представник једне политичке струје, али испред тих принципа су увек принципи човечности, које не газе чак ни када је његова породица у питању. Иако је близак властима и може свог слабовидог сина Ивана да лако ослободи војне обавезе, Вукашин то неће урадити. Његова жена Олга, у тим ситуацијама открива једну страну његове личности која је преровска, аћимовска. Она почиње да га доживљава као хладног и безосећајног, као некога ко „не брине за сина“, а он у души трпи велике ломове, преживљава страх и стрепњу. Вукашин схвата да је Србија стално служила интересима других и да у овим ратним превирањима она има само два пута, да се окрене ка Европи, на спољном плану и да се отвори за европске вредности на унутрашњем.

Олга Катић, рођена Тошић, Вукашинова жена, у овом роману представља један од најплеменитијих и продуховљених женских ликова. Њен се живот осликава на два плана; Олга до рата, и она после њега. Њен контакт са доктором Радићем прераста у нешто више, али она не може, као Симка у „Коренима“ да пређе преко црте патријархалног морала, не зато што је спутана, већ зато што је то противно њеној личности и карактеру.

Многи се други ликови појављују у овом роману: Милена, Олгина и Вукашинова ћерка, њихов син, Иван, комплетан Бачки батаљон, који је страдао у ужасима Првог светског рата, Тола Дачић и његови синови, Адам, Аћим и остале неисторијске и историјске личности. С правом овај роман можемо обележити термином роман-река јер се у њему преплићу различити токови и историјске судбине јунака.

Задатак: Пажљиво прочитај достављени текст у којем ћеш се информисати о роману. Роман је веома интересантан и говори о не тако тако давној славној прошлости српског народа. Прочитај га!